

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Ради Платіжної організації
системи електронних платежів
Національного банку України,
протокол від 01 жовтня 2021 року № 10

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТУ ISO 20022 В УКРАЇНІ.
ПРИМУСОВЕ СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ) КОШТІВ З РАХУНКУ
ПЛАТНИКА – ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ (КРІМ АГЕНТІВ)
НА БАЗІ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO 20022.

Версія 1.0

на 44 сторінках

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД
Підписувач Шабан Олексій Володимирович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

СКЛАЛИ

Назва підрозділу	ПІБ
Департамент платіжних систем та інноваційного розвитку	Тетяна НЕСЕНЮК

ПІДПИСАНО

Назва підрозділу	Посада	ПІБ
Департамент платіжних систем та інноваційного розвитку	Директор	Андрій ПОДДЕРЬОГІН
Департамент інформаційних технологій	Директор	Володимир НАГОРНЮК

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

Зміст

РОЗДІЛ I	4
1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2.ОСНОВНІ ТЕРМІНИ	4
3. ОПИС РОЛЕЙ ТА УЧАСНИКІВ	5
4. ПОВІДОМЛЕННЯ ISO 2022, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ).	6
РОЗДІЛ II	8
1. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА – ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.	8
1.1. Оглядовий рівень бізнес-моделі обміну електронними повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача.	8
1.2. Концептуальний рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача.	18
1.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача.	20
2. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ВІДКЛИКАННЯ ЗАПИТУ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПЛАТІЖНОЇ ОПЕРАЦІЇ	25
2.1. Оглядовий рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.	25
2.2. Концептуальний рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.	37
2.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.	38
3. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПОВЕРНЕННЯ НАДЛИШКОВО СПИСАНИХ (СТЯГНУТИХ) КОШТІВ (коштів, що залишилися після задоволення всіх вимог за виконавчим провадженням) АБО НЕОБҐРУНТОВАНО СПИСАНИХ (СТЯГНУТИХ) КОШТІВ	41
3.1. Оглядовий рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.	41
3.2. Концептуальний рівень бізнес-моделі обміну фінансовими повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.	43
3.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.	44

РОЗДІЛ I

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Документ передбачає розділи опису бізнес-моделі примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника на оглядовому та концептуальному рівнях, а також сценарії та схеми переказу коштів з ініціативи стягувача з використанням бізнес-моделі кредитового переказу та повідомлень міжнародного стандарту ISO 20022 з урахуванням законодавства України.

Документ також описує бізнес-моделі відкликання запиту на здійснення платіжної операції та повернення надлишково списаних (стягнутих) коштів або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

Примусове списання (стягнення) коштів з рахунків платників, які є агентами, не є предметом розгляду цього документа.

В бізнес-моделі примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника використовується бізнес-модель кредитового переказу, яка описана в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

В документі використовуються терміни відповідно до законодавства України¹, термінології документа «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022» та методології стандарту ISO 20022.

Термін	Визначення терміну
Агент платника Debtor Agent	Агент – фінансова установа, яка обслуговує рахунок платника
Агент стягувача/отримувача Creditor Agent	Агент – фінансова установа, яка обслуговує і рахунок стягувача, і рахунок отримувача
Отримувач Creditor	Особа, на рахунок якої зараховуються кошти, які списані (стягнені) з рахунку платника

¹ Адаптовано до норм проекту закону України «Про платіжні послуги» №4364, який рішенням комітету Верховної Ради України рекомендований до розгляду в другому читанні.

Платник Debtor	Особа, на ім'я якої відкритий рахунок, до якого отримано запит на примусове списання (стягнення) коштів
Стягувач Initiating Party	Особа, яка може бути ініціатором платіжної операції примусового списання (стягнення) з рахунку платника для виконання платіжних операцій на підставі виконавчих документів, визначених законом або на підставі рішення суду або рішення керівника органу стягнення відповідно до Податкового кодексу України

Примітка. В межах чинного законодавства, агентом стягувача/отримувача є:

- для приватних виконавців – державний банк;
- для державних виконавців та Державної податкової служби – Державна казначейська служба України.

3. ОПИС РОЛЕЙ ТА УЧАСНИКІВ

В бізнес-моделі примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника існує 3 бізнес-ролі:

FI – Financial Institution – агент (фінансова установа).

P – Party – фізична особа або юридична особа, яка не є фінансовою установою (клієнт).

CS – Clearing System – платіжна система.

У бізнес-моделі примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника задіяні наступні учасники (ролі):

Платник

Стягувач

Отримувач

Агент платника

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

Агент стягувача/отримувача

Посередник

Додатково можуть бути задіяні інші ролі, які використовуються відповідно до методології стандарту ISO 20022.

Примітка: При примусовому списанні коштів з рахунку платника, стягувач є одночасно і отримувачем.

При стягненні коштів з рахунку платника стягувач і отримувач є різними особами. Для обох цих випадків агентом стягувача/отримувача є агент, який обслуговує і рахунок стягувача і рахунок отримувача.

Ролі та учасники в межах чинного законодавства:

	Стягувач	Отримувач	Агент стягувача / отримувача
Примусове списання	Державний виконавець	Державний виконавець	Державна казначейська служба України
	Приватний виконавець	Приватний виконавець	Державний банк
Стягнення	Державна податкова служба	Державна казначейська служба України	Державна казначейська служба України

4. ПОВІДОМЛЕННЯ ISO 20022, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ).

Код	Оригінальна назва повідомлення	Назва повідомлення	Використання повідомлення в межах інструменту описаного в цьому документі
rain.013	CreditorPaymentActivationRequest	Запит на здійснення платіжної операції	Відправлення стягувачем запиту на здійснення однієї платіжної операції. Повідомлення має містити ознаку, що це примусове списання
rain.014	CreditorPaymentActivationRequestSatusReport	Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції	Відправлення агентом платника або будь-яким агентом, що задіяний в ланцюгу, звіту про статус запиту на здійснення

6

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

			платіжної операції (з відповідним негативним статусом)
pacs.004	PaymentReturn	Повернення коштів	Відправлення агентом платіжної інструкції щодо повернення коштів
pacs.002	FIToFIPaymentStatusReport	Звіт про статус на рівні агентів	Відправлення звіту про статус на рівні агентів
pacs.008	FIToFICustomerCreditTransfer	Кредитовий переказ коштів клієнта на рівні агентів	Відправлення платіжного повідомлення агента, що містить платіжну інструкцію з виконання примусового списання (стягнення)
camt.054	BankToCustomerDebitCreditNotification	Повідомлення про зарахування / списання коштів з рахунку	Відправлення клієнту / агенту підтвердження про зарахування / списання коштів
camt.055	CustomerPaymentCancellationRequest	Запит на відкликання на рівні клієнт-агент	Відправлення стягувачем запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції на рівні клієнт-агент. Повідомленням відкликається лише один запит на здійснення платіжної операції (rain.013)
camt.056	FIToFIPaymentCancellationRequest	Запит на відкликання на рівні агентів	Відправлення агентом запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції на рівні агентів. Повідомленням відкликається лише один запит на здійснення платіжної операції (rain.013)
camt.029	ResolutionOfInvestigation	Звіт щодо статусу розслідування	Відправлення клієнту / агенту звіту щодо статусу запиту на відкликання
camt.025	Receipt	Квитанція	Відправлення агентом квитанції про відхилення отриманого повідомлення

РОЗДІЛ II.

1. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА – ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.

1.1. Оглядовий рівень бізнес-моделі обміну електронними повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача.

В області розгляду бізнес-моделі примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника – фізичної або юридичної особи - переказ коштів, що здійснюється в національній валюті на території України, на підставі встановлених законом виконавчих документів у випадках, передбачених законодавством України.

Примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника включає наступні процеси:

- Ініціювання примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника;
- Виконання примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника, включає в себе наступні підпроцеси:
 - надсилання відповіді з негативним статусом (підпроцес здійснюється лише при неможливості виконати списання (стягнення) коштів);
 - формування платіжного повідомлення, яке містить платіжну інструкцію;
 - акцепт платіжної інструкції;
 - проведення платіжної операції;
- Підтвердження виконання примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника (підтвердження виконання платіжної інструкції) – надання звітів та статусів.

Рисунок 1. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при примусовому списанні (стягнення) коштів з рахунку платника.

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД
Підписувач Шабан Олексій Володимирович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

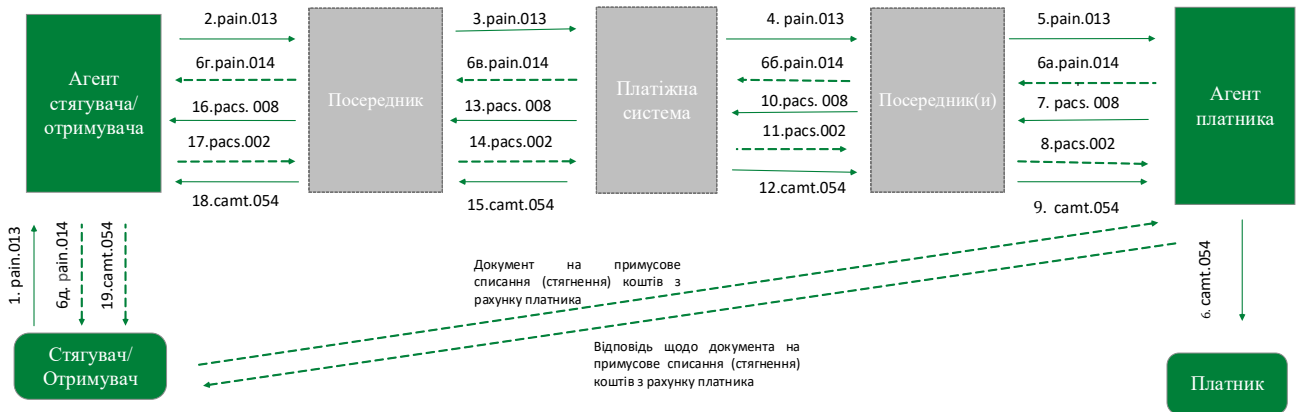
Національний банк України

B/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

Рисунок 2. Послідовність дій з обміну повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника.

На Рисунку 2 міститься загальна схема проходження повідомлень, без розділення на позитивний і негативний сценарії. Далі на Рисунках 3, 4 та 5 схема розділена на різні схеми відповідно до процесу доставляння документів до агента платника, та на позитивний і негативний сценарії.

Вибір шляху доставляння відповідними категоріями стягувачів документів на примусове списання (стягнення) коштів визначається законодавством України, у тому числі нормативно-правовими актами Національного банку України.

Послідовність дій при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунків платника з ініціативи стягувача, який використовує схему обміну документами на примусове списання (стягнення) поза межами платіжної системи. Схема А.

Схема А (Рисунок 3) використовується стягувачами, які здійснюють обмін документами на примусове списання (стягнення) з агентом, який обслуговує платника, поза межами платіжної системи а саме:

- через використання телекомунікаційних мереж;
- через доставляння документів безпосередньо стягувачем самостійно (представником/повіреном, помічником приватного виконавця);
- через надсилання рекомендованим або цінним листом.

Документ на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника (на паперовому носії або в електронній формі) (далі за текстом опису схеми А - документ на примусове списання) має містити всі обов'язкові реквізити, які необхідні для формування платіжної інструкції, і доставлятися до агентів платників, відповідно до порядку інформаційної взаємодії органів стягнення та агентів, або безпосередньо стягувачами. Зворотній зв'язок (повернення агентом платника, документа на примусове списання, у разі неможливості їх списання, до стягувача) відбувається тим самим шляхом, яким документ надійшов.

Рисунок 3. Послідовність дій з обміну повідомленнями при використанні схеми А – доставляння документа на примусове списання, поза межами платіжної системи.

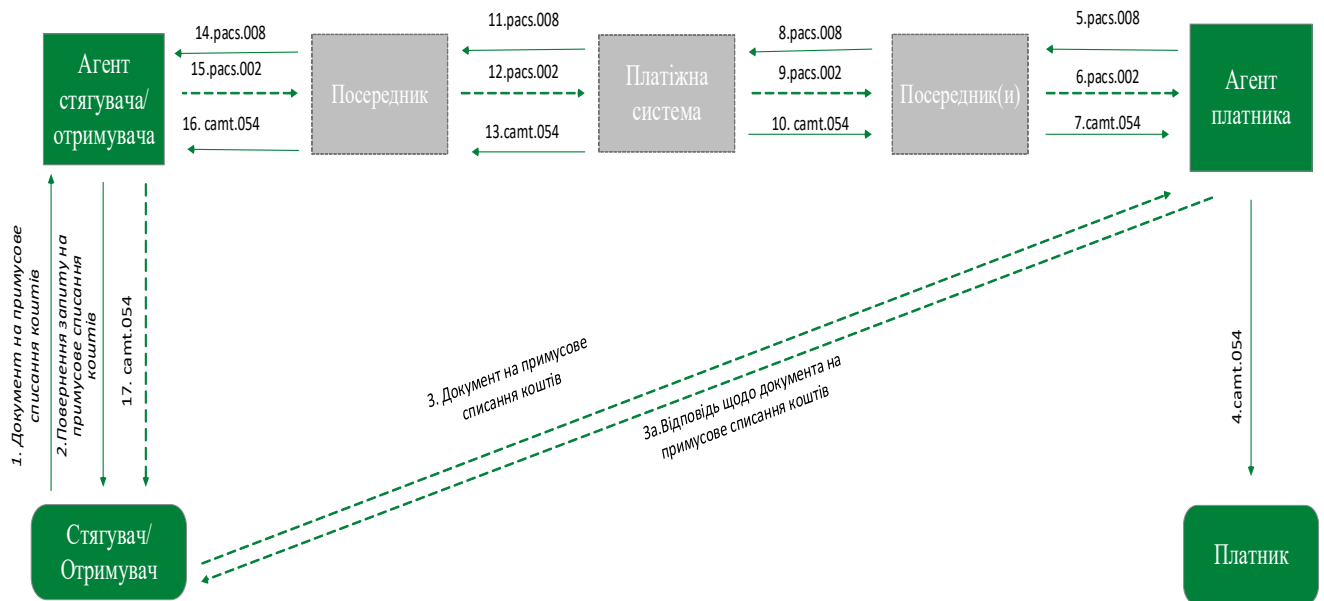

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД
Підписувач Шабан Олексій Володимирович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

Стягувач направляє (доставляє) агенту стягувача/отримувача документ на примусове списання (який має містити всі обов'язкові реквізити для подальшого формування платіжного повідомлення, що містить платіжну інструкцію).

Агент стягувача/отримувача повертає підтверджений документ на примусове списання стягувачу для подальшого надсилання до агента платника (обмін документами відбувається поза межами платіжної системи).

Агент платника приймає від стягувача до виконання документ на примусове списання.

Сценарій позитивний. За умови наявності на рахунку платника повної суми коштів, яку необхідно списати, або наявності лише частини суми.

Агент платника, у разі наявності у платника коштів на рахунку, здійснює їх списання в повній сумі, яка була зазначена у документі на примусове списання, або частково, в межах залишку на рахунку платника. І повідомляє про це платника повідомленням (camt.054).

Агент платника формує платіжне повідомлення (pacs.008), яке містить лише одну платіжну інструкцію на переказ коштів платника (в повній або в частковій сумі), та направляє його до агента отримувача через платіжну систему та посередників (у разі їх наявності), відповідно до обміну повідомленнями, що описані в бізнес-моделі здійснення кредитового переказу.

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

Важливо: Платіжне повідомлення (рас.008), що формується на виконання запиту на здійснення платіжної операції, може містити **лише одну** платіжну інструкцію.

Примітка: У разі, якщо отримувач і стягувач різні особи, то питання інформування стягувача про зарахування агентом стягувача/отримувача коштів на рахунок отримувача вирішується шляхом інформаційної взаємодії між ними і не є предметом розгляду цього документа.

Сценарій негативний. За умови відсутності залишку коштів на рахунку платника, відсутності такого рахунку або відсутності такого платника тощо.

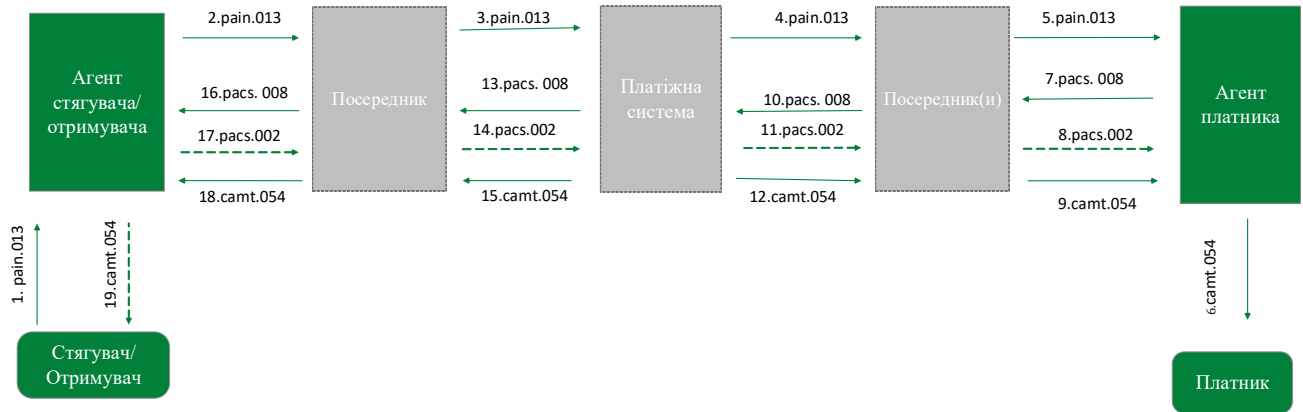
Агент платника, у разі відсутності коштів на рахунку платника, відсутності такого рахунку або платника, повертає документ на примусове списання тим же способом, яким цей документ надійшов. І відповідно ніяких дій з рахунком платника і подальшим формуванням платіжного повідомлення, які описані вище (сценарій позитивний), не відбувається.

Послідовність дій з обміну повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача, на підставі Запиту на здійснення платіжної операції (rain.013), який формується стягувачем за допомогою системи «клієнт - банк» та доставляється до агента платника через платіжну систему. Схема В.

Дана схема (Рисунки 4 та 5) використовується для стягнення коштів з рахунку платника на підставі електронного повідомлення Запит на здійснення платіжної операції (rain.013) (далі за текстом опису схеми В – Запит (rain.013)), яке формується стягувачем в системі «Клієнт-банк» та доставляється до агента платника через платіжну систему.

Рисунок 4. Послідовність дій з обміну повідомленнями при використанні схеми В. Позитивний сценарій.

Сценарій позитивний. Списання повної суми боргу або списання часткової суми боргу, у разі недостатності коштів на рахунку платника.

Стягувач для здійснення примусового списання формує Запит (pain.013) та надсилає його агенту стягувача/отримувача.

Агент стягувача/отримувача пересилає отриманий Запит (pain.013) агенту платника через платіжну систему та посередників (у разі їх наявності).

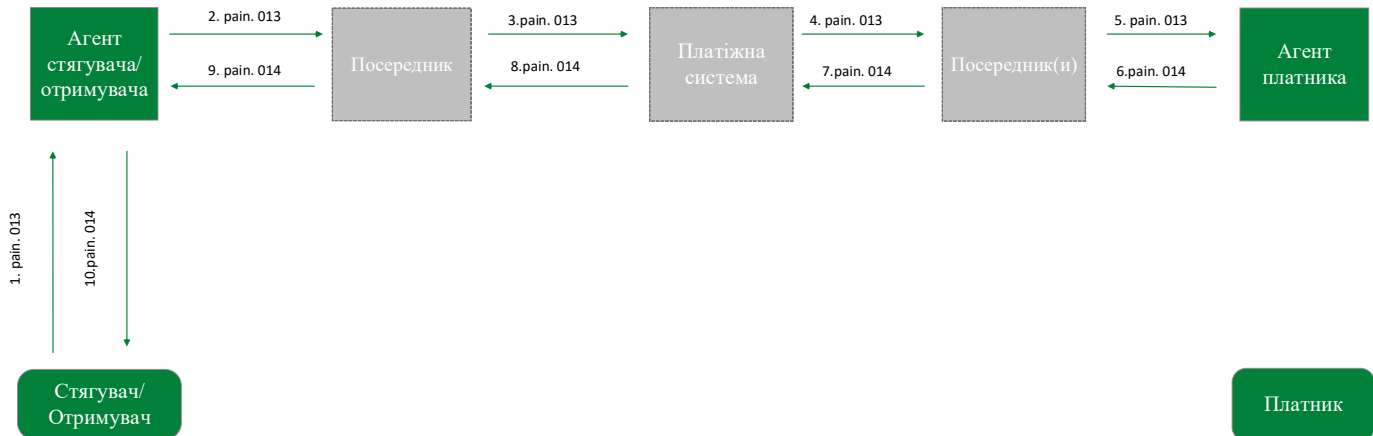
Платіжна система/посередник, отримавши Запит (pain.013), пересилає цей запит наступному агенту в ланцюгу обміну повідомленнями.

Агент платника, отримавши Запит (pain.013) та за наявності у платника коштів на рахунку, здійснює списання коштів з рахунку платника (в повній або в частковій сумі), про що повідомляє платника повідомленням про списання коштів з його рахунку (camt.054) та формує платіжне повідомлення (pacs.008), (яке містить платіжну інструкцію з переказу коштів платника, в сумі списання) та направляє його до агента стягувача/отримувача через платіжну систему та посередників (у разі їх наявності) відповідно до обміну повідомленнями бізнес-моделі здійснення кредитового переказу.

Примітка: У разі, якщо отримувач і стягувач різні особи, то питання інформування стягувача про зарахування агентом стягувача/отримувача коштів на рахунок отримувача вирішується шляхом інформаційної взаємодії між ними і не є предметом розгляду цього документа.

Рисунок 5. Послідовність дій з обміну повідомленнями при використанні схеми В. Негативний сценарій.

Сценарій негативний. У разі відсутності коштів на рахунку платника, відсутності зазначеного у запиті рахунку та інших причин неможливості списання коштів з рахунку платника, або за умови неможливості, з різних причин, прийняти, опрацювати та передати Запит (rain.013) далі по ланцюгу обміну повідомленнями.

Стягувач для здійснення примусового списання (стягнення) формує повідомлення Запит (rain.013) та надсилає його агенту стягувача/отримувача.

Агент стягувача/отримувача, за результатами отримання та перевірки Запиту (rain.013), пересилає його агенту платника через платіжну систему та посередників (у разі їх наявності), або повідомляє стягувача про некоректність Запиту (rain.013), повідомленням Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції (rain.014) (далі – Звіт про статус запиту (rain.014)) з відповідним негативним статусом.

Платіжна система/посередник, отримавши Запит (rain.013), пересилає цей запит наступному агенту в ланцюгу, або повідомляє агента, який надіслав цей запит, про його некоректність повідомленням Звіт про статус запиту (rain.014) з відповідним негативним статусом.

Агент, який отримав у відповідь повідомлення Звіт про статус запиту (rain.014) з негативним статусом, пересилає це повідомлення далі по ланцюгу учасників. У разі отримання повідомлення (rain.014) і неможливості передачі його далі по ланцюгу наступному учаснику, агент/платіжна система формує повідомлення (camt.025) і надсилає його агенту, від якого отримано (rain.014).

Агент платника, отримавши Запит (rain.013), опрацьовує його та за результатами опрацювання формує та надсилає агенту стягувача/отримувача через платіжну систему та посередників (у разі їх наявності) Звіт про статус запиту (rain.014) з відповідним негативним статусом.

Агент стягувача/отримувача, отримавши від платіжної системи або посередника Звіт про статус запиту (rain.014) з відповідним негативним статусом, повідомляє отримувача шляхом пересилання цього звіту.

Рисунок 6. Послідовність дій з обміну повідомленнями при використанні Запиту (rain.013) за умови, коли рахунки стягувача/отримувача та платника відкрито у одного і того самого агента.

Агент, який обслуговує стягувача/отримувача, одночасно є агентом, який обслуговує платника.

Стягувач для здійснення примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника формує Запит (rain.013) та надсилає його своєму агенту.

Агент, за результатами отримання та перевірки повідомлення Запит (rain.013), у разі некоректності повідомлення Запит (rain.013) або відсутності у платника коштів на рахунку, відсутності рахунку платника та інших причин неможливості списання коштів

з рахунку платника, повідомляє стягувача про це повідомленням Звіт про статус запиту (rain.014) з відповідним негативним статусом.

У разі коректності повідомлення Запит (rain.013) та наявності коштів на рахунку платника (в повній чи частковій сумі) агент виконує Запит (rain.013), списує кошти з рахунку платника та зараховує їх на рахунок стягувача, повідомивши їх про таке списання/зарахування.

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

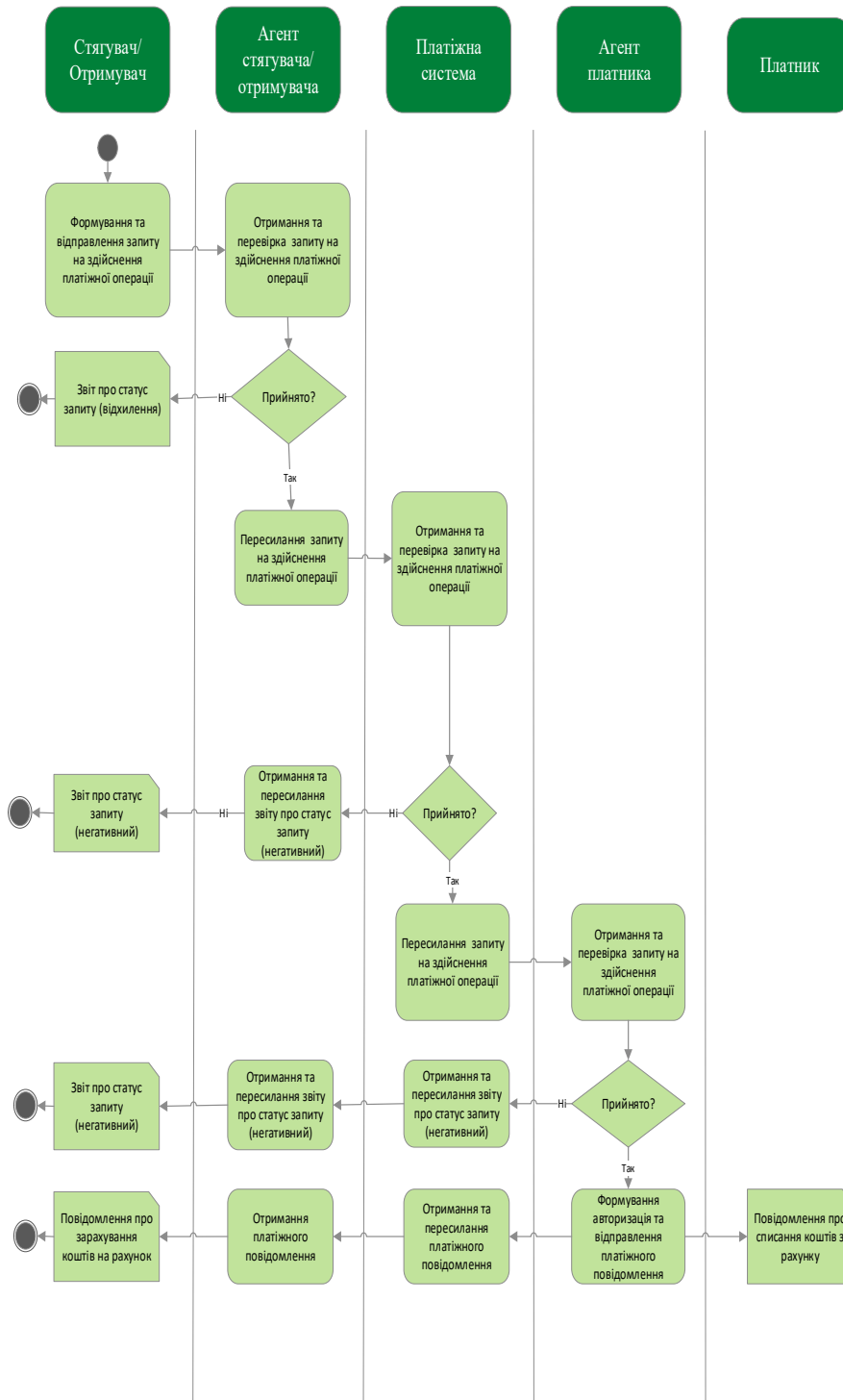
Національний банк України

B/57-0008/83588

від 01.10.2021 17:30

Рисунок 7. Алгоритм взаємодії учасників у процесі ініціювання стягувачем Запиту (rain.013), без посередника у ланцюгу (Схема В) У разі наявності у ланцюгу посередника, він здійснює ті ж дії, що і платіжна система.

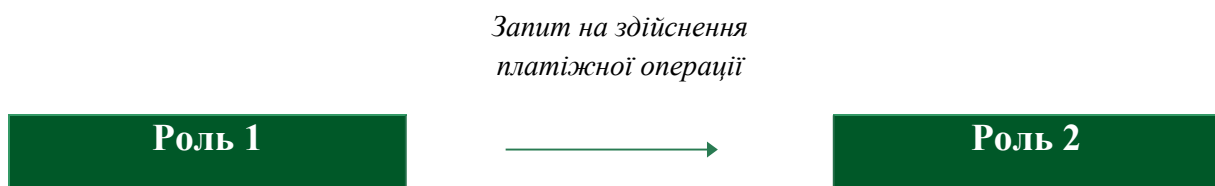
У разі неможливості передати повідомлення Звіт про статус запиту (rain.014) далі по ланцюгу, як це зазначено на Рисунку 7, одним із агентів/платіжною системою, то цей агент/платіжна система використовує повідомлення (samt.025) «Квитанція» з негативним статусом, для інформування агента, від якого надійшло повідомлення Звіт про статус запиту (rain.014), як це описано у Алгоритмі взаємодії у процесі ініціювання звіту про статус запиту на здійснення платіжної операції в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Взаємодії учасників у процесах формування платіжного повідомлення та здійснення платіжної операції описано в алгоритмах взаємодії у процесі виконання платіжної інструкції у документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Бізнес-процеси виконання платіжної інструкції на переказ коштів та підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ коштів (надання звітів) описані в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

1.2. Концептуальний рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача.

Рисунок 8. Процес ініціювання примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника, взаємодія ролей.

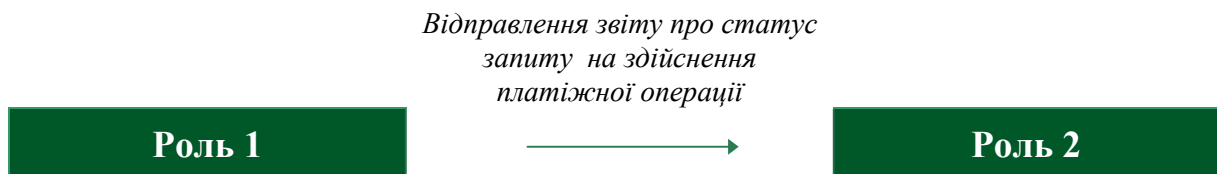
Сторона, яка має стягнути кошти (стягувач), направляє стороні, яка повинна здійснити платіжну операцію (агент платника), запит на платіжну операцію, через ланцюг агентів.

Таблиця 1. Ролі, які взаємодіють.

Роль 1	Роль 2
Ініціатор запиту (Стягувач)	Агент стягувача/отримувача
Агент стягувача/отримувача	Посередник
	Платіжна система
Посередник	Платіжна система
	Посередник
	Агент платника
Платіжна система	Посередник
	Агент платника

Рисунок 9. Процес надання звіту про статус запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей.

Сторона, яка повинна виконати списання (стягнення) коштів з рахунку платника, на підставі запиту на здійснення платіжної операції (агент платника), направила стягувачу звіт про статус запиту, через ланцюг агентів.

Таблиця 2. Ролі, які взаємодіють.

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Посередник

	Платіжна система
Посередник	Платіжна система
	Посередник
	Агент стягувача/отримувача
Платіжна система	Посередник
	Агент стягувача/отримувача
Агент стягувача/отримувача	Стягувач

Процеси формування платіжного повідомлення та виконання платіжної інструкції (яку містить платіжне повідомлення), підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ грошових коштів та взаємодія ролей в цих процесах описано в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

1.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при примусовому списанні (стягненні) коштів з рахунку платника з ініціативи стягувача.

Можливі сценарії відповіді платника, у разі отримання повідомлення/документа на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника.

Негативний сценарій: після отримання повідомлення Запит (rain.013) (схема В) або документу на примусове списання, доставленого поза межами банківської системи (схема А), агент платника, при умові відсутності коштів на рахунку платника, відсутності такого платника та інших законних підстав неможливості списання коштів, надсилає стягувачу повідомлення Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції (rain.014) з негативним статусом (схема В), або повертає отриманий документ на примусове списання, тим самим шляхом, яким його було отримано (схема А).

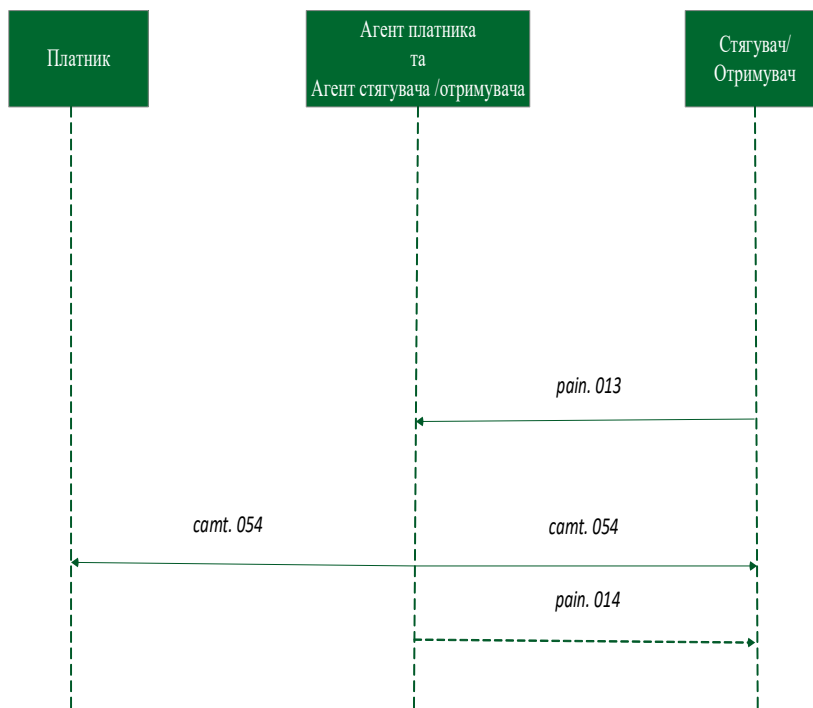
Позитивний сценарій: після отримання повідомлення Запит (pain.013) (схема В) або документа на примусове списання, доставленого поза межами платіжної системи (схема А), агент платника здійснює платіжну операцію, шляхом списання коштів з рахунку платника (у повній або частковій сумі) та формує і відправляє платіжне повідомлення (рас.008), що містить платіжну інструкцію з переказу коштів платника. У разі, якщо агент стягувача/отримувача є одночасно агентом платника, то кошти списуються з рахунку платника та зараховуються на рахунок отримувача, інформуючи їх про таке списання/зарахування.

Переказ коштів за умови, що агент платника одночасно є агентом стягувача/отримувача.

Сценарій 1. Виконання запити стягувача, який є і отримувачем (клієнт 2), на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника (клієнт 1).

Умова: агент виконує ролі агента платника та агента стягувача/отримувача.

Рисунок 10 – Функціональна схема сценарію 1.

Таблиця 3. Сценарій 1.

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Клієнт 2	Ініціатор запиту (Стягувач)
Виконання	Агент	Агент платника
		Агент стягувача/отримувача
Підтвердження виконання	Агент	Агент платника
		Агент стягувача/отримувача
	Клієнт 1	Платник
	Клієнт 2	Отримувач

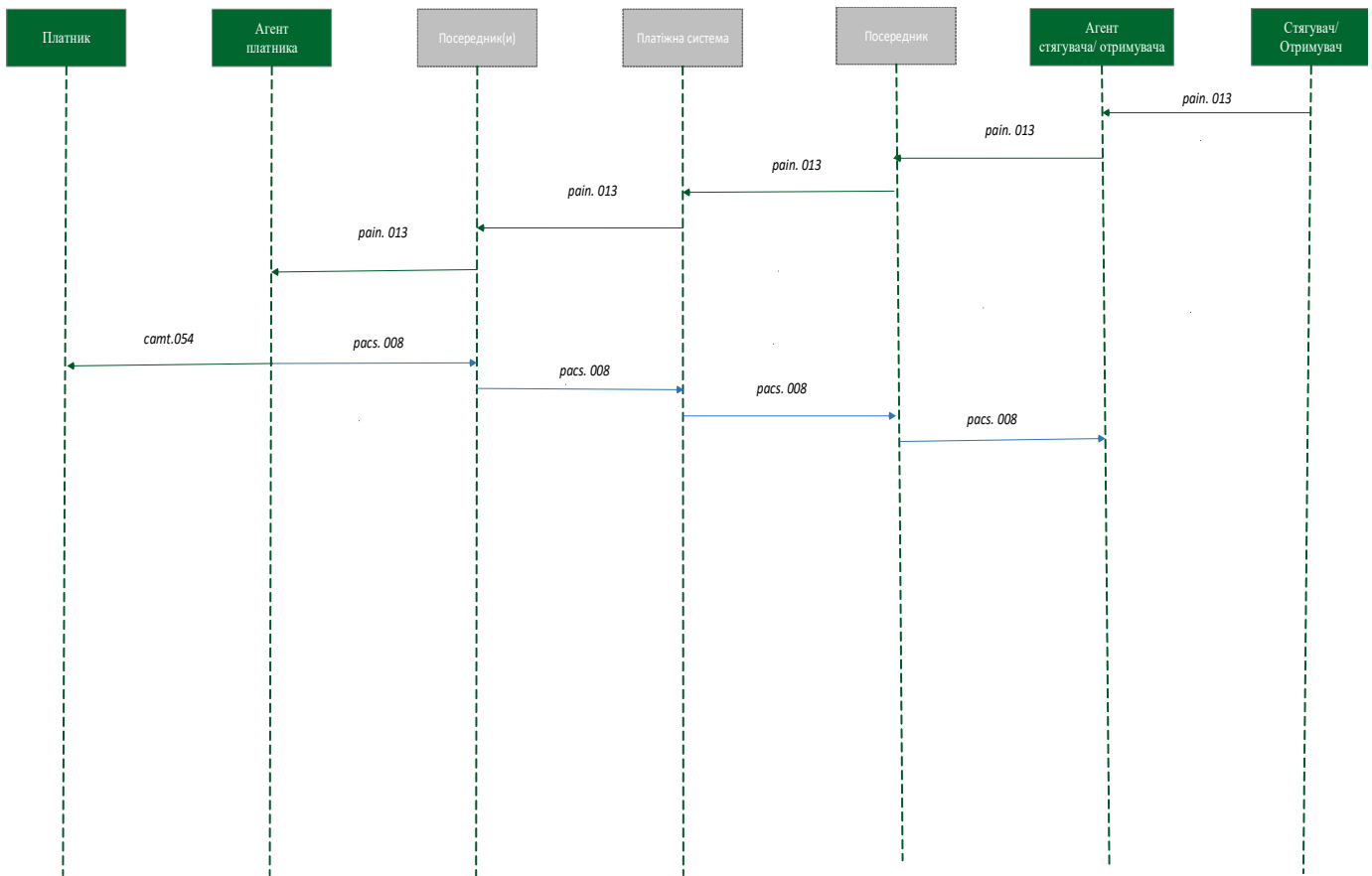
Переказ коштів за умови, що стягувач/отримувач та платник є клієнтами різних агентів.

Сценарій 2 Виконання запиту стягувача, який є і отримувачем (клієнт 2), на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника (клієнт 1).

Агент «А» виконує роль агента платника. Агент «Б» виконує роль агента стягувача/отримувача.

Рисунок 11– Функціональна схема сценарію 2.

Таблиця 4. Сценарій 2.

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Клієнт 2	Ініціатор запиту (Стягувач)
	Агент «А»	Агент платника
Виконання	Платіжна система	-
	Агент	Посередник
	Агент «Б»	Агент стягувача/отримувача
Підтвердження виконання	Платіжна система	-

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
	Агент «А»	Агент платника
	Клієнт 2	Отримувач
	Агент	Посередник
	Клієнт 1	Платник

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

2. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ВІДКЛИКАННЯ ЗАПИТУ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПЛАТІЖНОЇ ОПЕРАЦІЇ.

Обмін документами між стягувачем та агентом платника при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції або відкликанні документа на примусове списання відбувається тим самим шляхом, що і доставляння цих документів.

Платіжне повідомлення (рас.008), що сформоване агентом платника на виконання запиту на здійснення платіжної операції, відкликати забороняється.

Оскільки весь процес обміну документами при відкликанні документа на примусове списання (при використанні схеми доставляння документів поза межами платіжної системи (Схема А), здійснюється без використання електронних повідомлень стандарту ISO 20022, то в цьому розділі дана модель не розглядається.

2.1. Оглядовий рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.

Модель обміну повідомленнями між учасниками при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції з ініціативи стягувача (ініціатора відкликання) використовується стягувачами, які ініціювали та надіслали запит на здійснення платіжної операції, до агента платника, через платіжну систему (Схема В).

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній бізнес-процесів і ролей приведена на Рисунку 12, а бізнес-модель обміну повідомленнями на Рисунку 13.

Рисунок 12. Бізнес– модель відкликання запиту на здійснення платіжної операції.

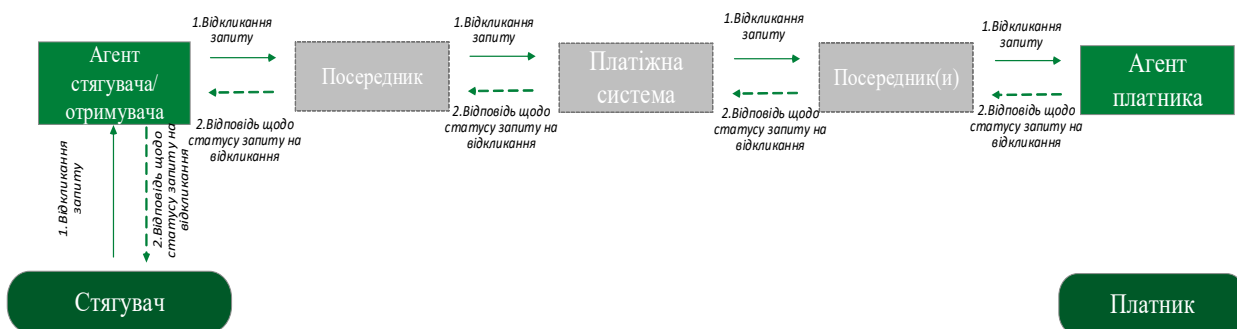
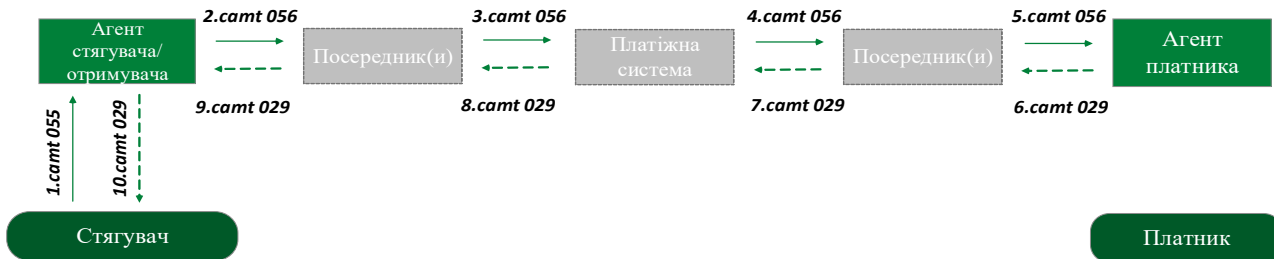

Рисунок 13. Бізнес-модель обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.

Важливо. Запит на здійснення платіжної операції може бути відкликаний лише до моменту, коли агент платника здійснить списання коштів з рахунку платника, який зазначено в повідомленні (rain.013).

Після отримання коштів, стягувач не має права надсилати запит на відкликання виконаного запиту на здійснення платіжної операції.

Відкликання запиту на здійснення платіжної операції здійснюється в повній сумі запиту, що відкликається.

У разі, якщо запит на відкликання надійде до агента платника раніше ніж запит на здійснення платіжної операції, то агент платника має зберігати його і в подальшому не виконувати запит на здійснення платіжної операції.

Якщо запит на відкликання надійшов до посередника до того, як він передав запит на здійснення платіжної операції далі по ланцюгу, то цей посередник не передає далі запит на здійснення платіжної операції, а формує і відправляє звіт щодо статусу розслідування, з позитивним статусом. Така перевірка не покладається на платіжну систему та відповідно така дія платіжною системою не здійснюється.

Процес відкликання запиту на здійснення платіжної операції стягувачем здійснюється аналогічно процесу ініціювання запиту на здійснення платіжної операції.

У разі, якщо повідомлення (camt.056) не можливо передати далі по ланцюгу, то агент, який отримав це повідомлення, у відповідь агенту, що його надіслав, надсилає

повідомлення (camt.029) з негативним статусом, яке пересилається далі по ланцюгу до стягувача.

Сценарій позитивний. Агент платника, при отриманні повідомлення (camt.056) на відкликання запиту на здійснення платіжної операції до моменту списання коштів з рахунку платника, не виконує повідомлення Запит (pain.013), про що повідомляє стягувача, через платіжну систему, посередника (у разі наявності) та агента стягувача/отримувача, повідомленням (camt.029) з позитивним статусом.

Агент стягувача/отримувача, отримавши від платіжної системи та/або посередника повідомлення (camt.029) у відповідь на повідомлення (camt.056), пересилає його стягувачу.

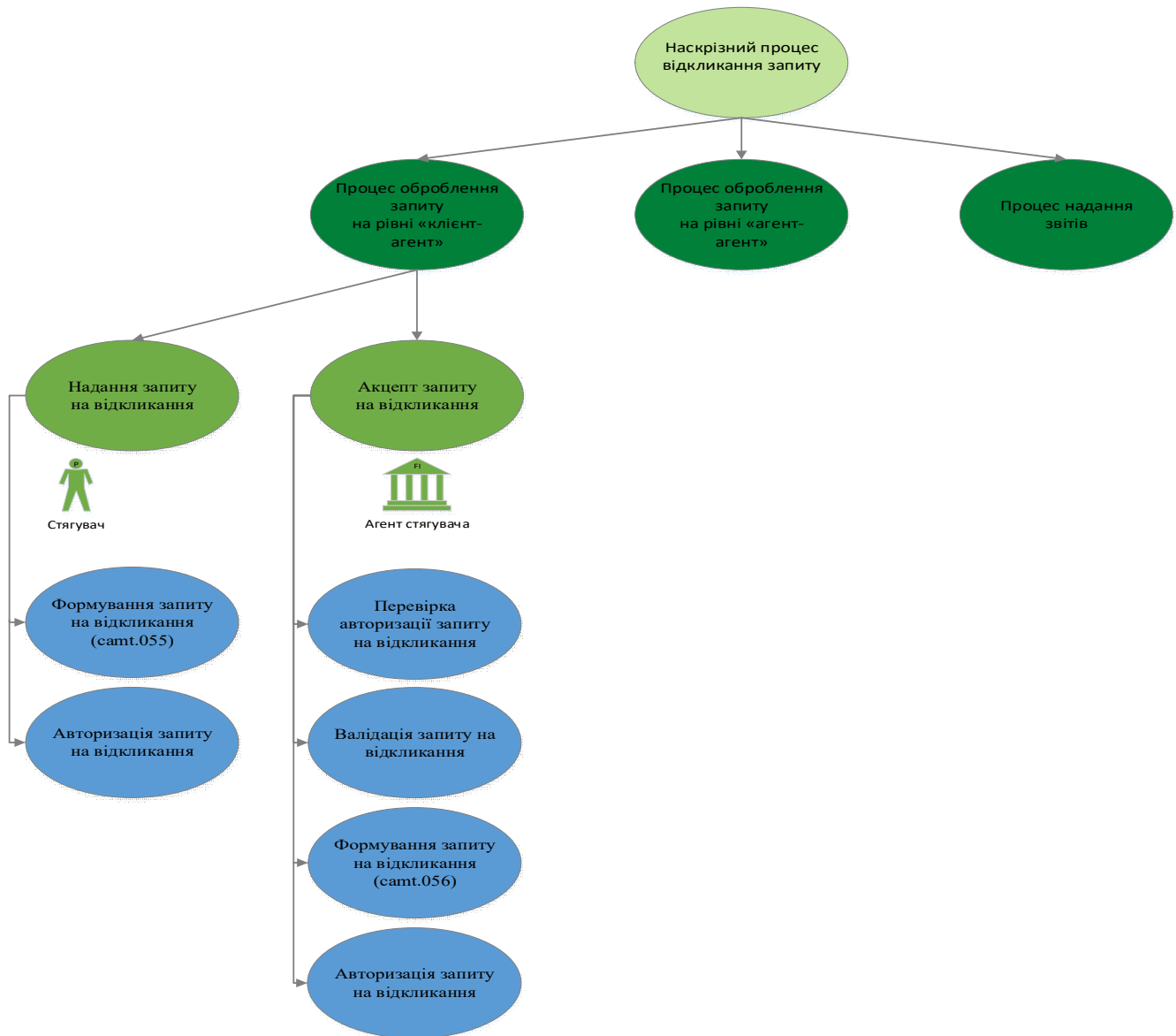
Сценарій негативний. Агент платника, при отриманні повідомлення (camt.056) після списання коштів з рахунку платника, не виконує ніяких дій, оскільки повідомлення Запит (pain.013) виконано і кошти з рахунку платника списано. Повідомлення (camt.029) з негативним статусом при цьому не формується.

Про те, що кошти з рахунку платника вже списано і відкликання запиту на здійснення платіжної операції не відбулося, стягувач, який при цьому є отримувачем, дізнається за фактом надходження таких коштів на його рахунок.

У разі, якщо стягувач і отримувач різні особи, то питання інформування стягувача про зарахування коштів на рахунок отримувача вирішується шляхом інформаційної взаємодії між ними та/або їхнім агентом і не є предметом розгляду цього документа.

Рисунок 14. Бізнес-процес відкликання запиту на здійснення платіжної операції рівні «клієнт - агент».

А. Надання запиту на відкликання.

Визначення	Стягувач, який направив агенту стягувача/отримувача запит на здійснення платіжної операції (rain.013), ініціює запит на відкликання цього запиту.
Подія, яка ініціює процес	Прийнято рішення про відкликання запиту на здійснення платіжної операції.
Передумова	Виявлено підстави для відкликання запиту на здійснення платіжної операції.
Результат	Стягувач підготував повідомлення «Запит на відкликання на рівні клієнт-агент».

А.1 Формування запиту на відкликання на рівні «клієнт - агент».

Визначення	Стягувач, який попередньо направив агенту стягувача/отримувача запит на здійснення платіжної операції, доручає агенту стягувача/отримувача здійснити відкликання цього запиту.
Подія, яка ініціює процес	Прийнято рішення про відкликання запиту на здійснення платіжної операції.
Передумова	Наявність законодавчих підстав, які дозволяють прийняти рішення щодо відкликання запиту на здійснення платіжної операції.
Результат	Стягувач направив агенту стягувача/отримувача «Запит на відкликання на рівні «клієнт-агент».

А.2 Авторизація запиту на відкликання на рівні «клієнт - агент».

Визначення	Авторизація повідомлення «Запит на відкликання на рівні «клієнт-агент», яке сформував стягувач.
Подія, яка ініціює процес	Формування запиту.

Передумова Виконаний процес формування запиту на відкликання і очікується його авторизація.

Результат Запит на відкликання авторизовано.

Б. Акцепт запиту на відкликання на рівні «клієнт - агент».

Визначення Акцепт запиту на відкликання включає в себе здійснення агентом стягувача/отримувача ряду перевірочних процедур.

Подія, яка ініціює процес Отримання агентом стягувача/отримувача запиту на відкликання.

Передумова Визначені критерії здійснення перевірочних процедур.

Результат Запит на відкликання на рівні «клієнт – агент» прийнято або відхилено.

Б.1 Перевірка авторизації запиту на відкликання на рівні «клієнт-агент».

Визначення Агент стягувача/отримувача перевіряє, чи має право стягувач ініціювати та подавати запит на відкликання запиту на здійснення платіжної операції, виходячи з параметрів авторизації, заданих в профілі клієнта (стягувача).

Подія, яка ініціює процес Отримання агентом стягувача/отримувача запиту на відкликання на рівні «клієнт –агент».

Передумова Необхідність проходження процедури авторизації.

Результат Запит на відкликання на рівні «клієнт – агент» допущено або не допущено до валідації.

Б.2 Валідація запиту на відкликання на рівні «клієнт - агент».

Визначення Синтаксична перевірка з метою подальшого оброблення запиту на відкликання та перевірка того, що запит на

здійснення платіжної операції, що відкликається, вже був відправлений на рівні агентів.

Подія, яка ініціює процес	Позитивний результат перевірки авторизації.
Передумова	Агент стягувача/отримувача отримав запит на відкликання на рівні «клієнт-агент» і виконав необхідну перевірку авторизації.
Результат	Запит на відкликання буде валідовано або відхилено.

Б.3 Формування агентом запиту на відкликання.

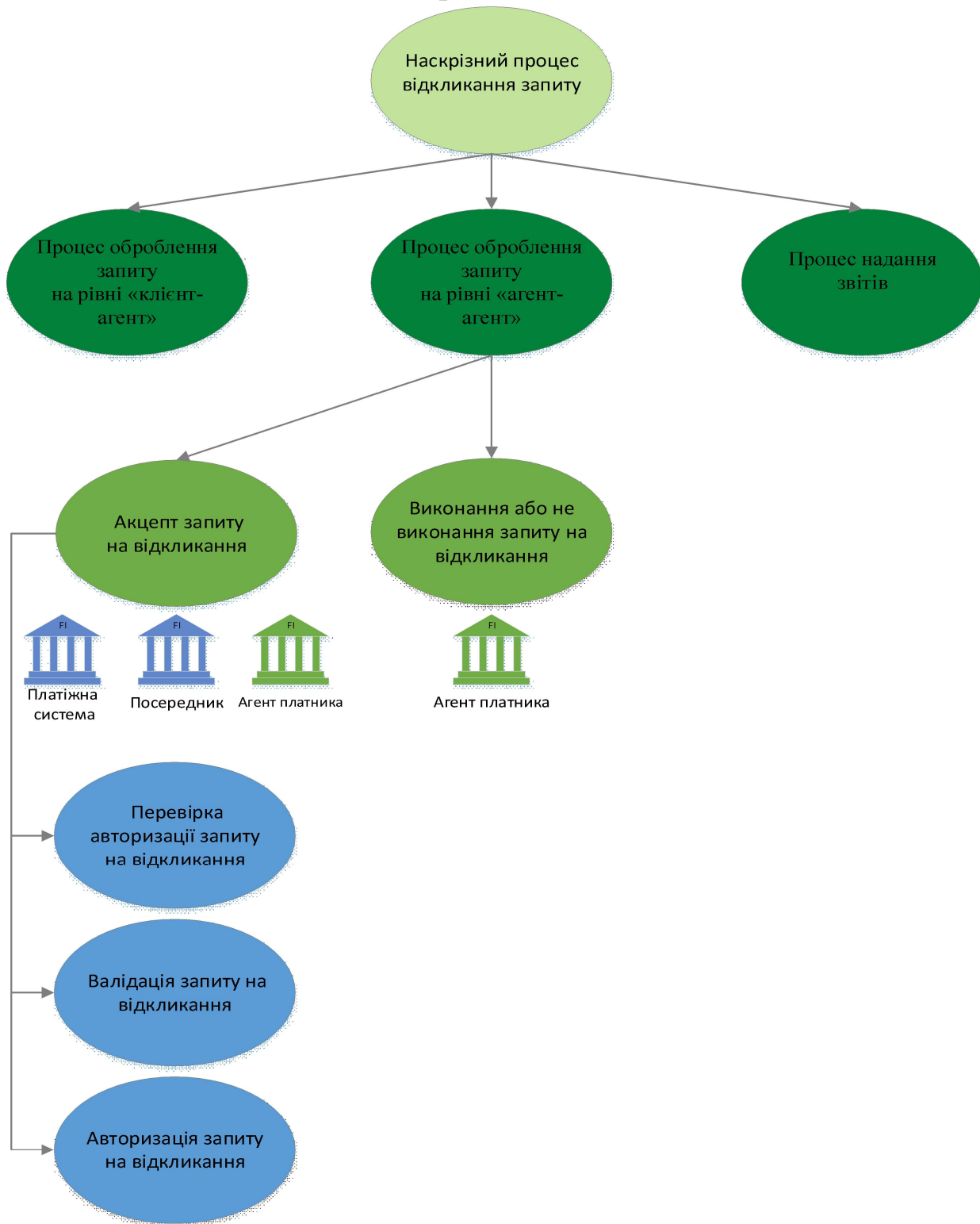
Визначення	Агент стягувача/отримувача формує запит на відкликання на рівні агентів.
Подія, яка ініціює процес	Прийнято рішення про відкликання запиту на здійснення платіжної операції.
Передумова	Наявність валідованого запиту на відкликання на рівні «клієнт-агент».
Результат	Запит на відкликання на рівні агентів сформовано.

Б.4 Авторизація запиту на відкликання на рівні агентів.

Визначення	Авторизація запиту на відкликання на рівні агентів, яку здійснено агентом стягувача/отримувача. <i>(Авторизація здійснюється згідно наявних засобів захисту інформації та засобів здійснення авторизації).</i>
Подія, яка ініціює процес	Виконаний процес перевірки запиту на рівні агентів.
Передумова	Запит пройшов перевірку і очікується його авторизація.
Результат	Запит на відкликання на рівні агентів авторизовано і відправлено.

Рисунок 15. Бізнес-процес відкликання запиту на здійснення платіжної операції на рівні «агент-агент».

А. Акцепт запиту на відкликання на рівні агентів.

Визначення	Акцепт запиту на відкликання на рівні агентів включає в себе здійснення ряду перевірочних процедур, а саме перевірку проходження запиту на здійснення платіжної операції, що відкликається, перевірку авторизації і валідацію.
Подія, яка ініціює процес	Отримання запиту на відкликання на рівні агентів.
Передумова	Визначені критерії здійснення перевірочних процедур.
Результат	Запит на відкликання запиту на здійснення платіжної операції, на рівні агентів, прийнято або відхилено.

А.1 Перевірка авторизації запиту на відкликання на рівні агентів.

Визначення	Посередник/платіжна система/агент платника здійснює перевірку справжності сторони, що надсилає запит на відкликання на рівні агентів, відповідно до параметрів авторизації, заданих в профілі агента, перевірку на достовірність та цілісність інформації, що міститься в запиті на відкликання.
Подія, яка ініціює процес	Отримання запиту на відкликання на рівні агентів.
Передумова	Необхідність проходження процедури авторизації.
Результат	Запит допущений або не допущений до валідації.

А.2 Валідація запиту на відкликання на рівні агентів.

Визначення	Платіжна система/посередник/агент платника здійснює перевірку коректності структури запиту на відкликання на рівні агентів.
------------	---

Подія, яка ініціює процес	Проходження перевірки авторизації отриманого запиту на відкликання на рівні агентів, з позитивним результатом.
Передумова	Платіжна система/посередник/агент платника виконав необхідну перевірку авторизації.
Результат	Запит на відкликання на рівні агентів валідовано або відхилено.

А.3 Авторизація запиту на відкликання на рівні агентів.

Визначення	Посередник/платіжна система здійснюють авторизацію запиту на відкликання на рівні агентів. <i>(Авторизація здійснюється згідно наявних засобів захисту інформації та засобів здійснення авторизації).</i>
Подія, яка ініціює процес	Наявність валідованого запиту на відкликання на рівні агентів.
Передумова	Виконаний процес опрацювання запиту на відкликання на рівні агентів і очікується його авторизація.
Результат	Запит на відкликання на рівні агентів авторизовано та передано (відправлено) далі по ланцюгу.

Б. Виконання або не виконання запиту на відкликання на рівні агентів.

Визначення	Агент платника, отримавши запит на відкликання на рівні агентів, виконує цей запит (при умові, що кошти з рахунку платника не списані) або залишає цей запит без виконання (якщо кошти з рахунку платника вже списані).
Подія, яка ініціює процес	Отримано запит на відкликання на рівні агентів, від платіжної системи/ посередника.

Передумова

Наявність запиту на відкликання на рівні агентів,
отриманого від платіжної системи/посередника.

Результат

Запит на відкликання на рівні агентів виконано або
залишено без виконання.

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

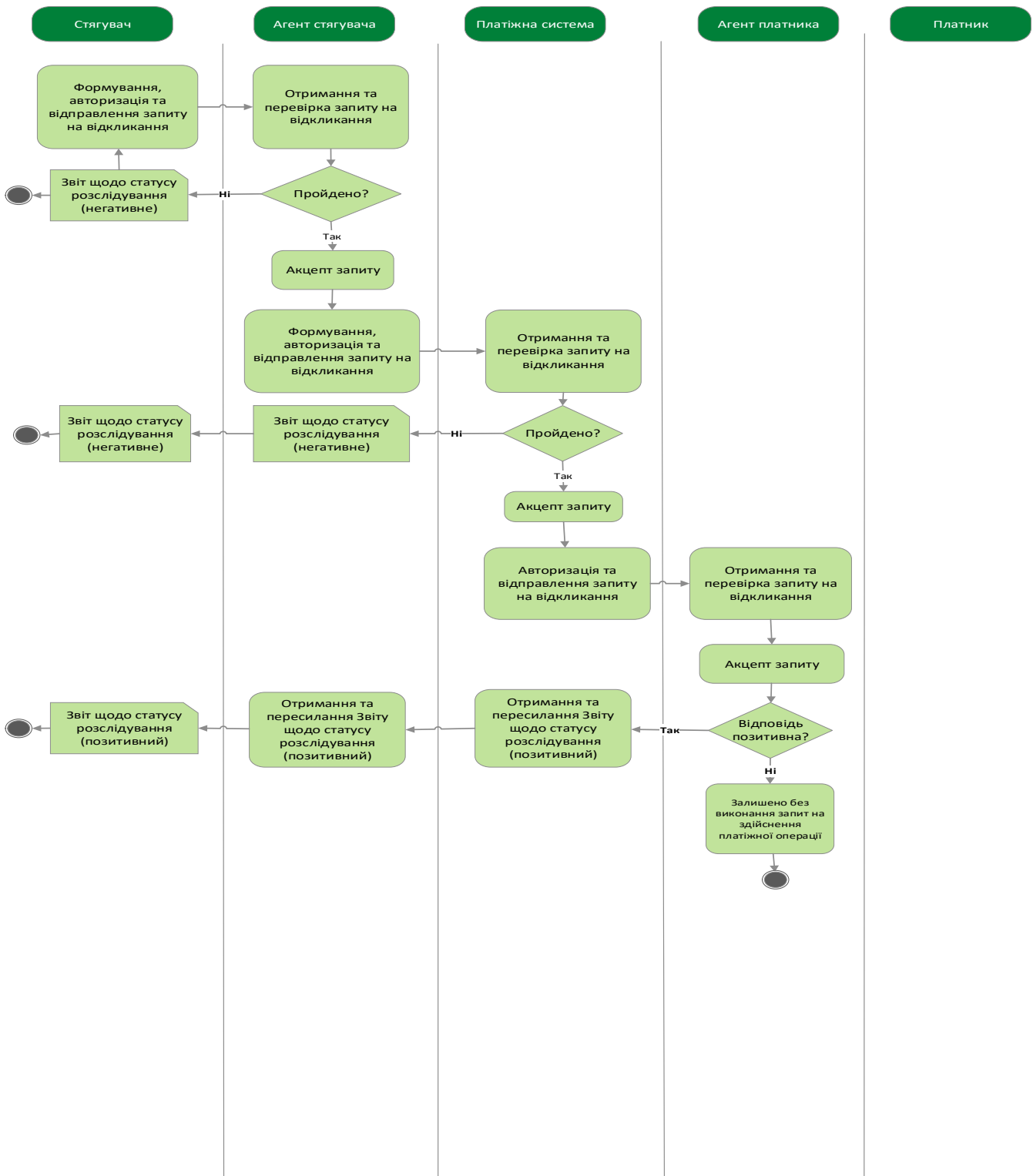
Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0008/83588
від 01.10.2021 17:30

Рисунок 16. Алгоритм взаємодії в процесі оброблення запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції (samt.055 та samt.056).

Примітка: у разі наявності у ланцюгу посередника, він виконує такі ж дії, що і платіжна система.

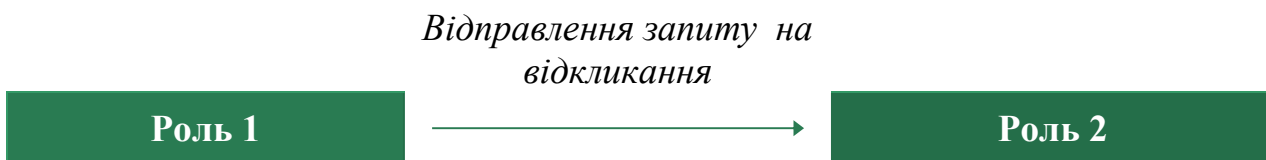

У разі неможливості передати повідомлення Звіт щодо статусу розслідування (samt.029) далі по ланцюгу одним із агентів/платіжною системою, то цей агент/платіжна система формує та надсилає агенту, від якого надійшло повідомлення (samt.029), повідомлення (samt.025) «Квитанція» з негативним статусом, як це зазначено на Рисунку 20.

2.2. Концептуальний рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.

Процес відкликання стягувачем запиту на здійснення платіжної операції.

Рисунок 17. Відкликання запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей.

Таблиця 5. Ролі, які взаємодіють.

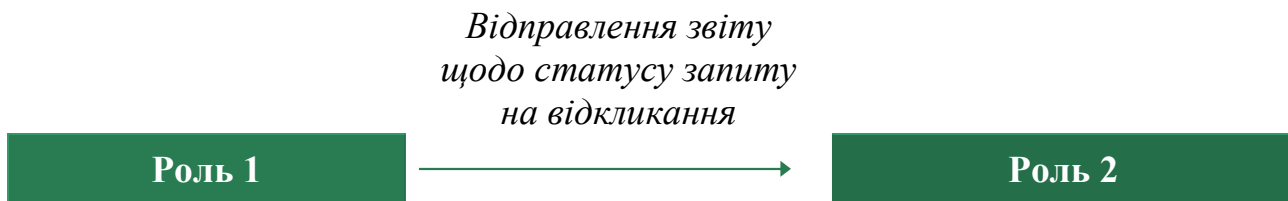
Роль 1	Роль 2
Стягувач	Агент стягувача/отримувача
Агент стягувача/отримувача	Посередник
	Платіжна система
Посередник	Агент платника
	Посередник

Платіжна система	Агент платника
------------------	----------------

Процес надання звіту щодо статусу запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції.

Рисунок 18. Надання звіту щодо статусу запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей.

Таблиця 6. Ролі, які взаємодіють.

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Посередник
Посередник	Платіжна система
	Агент стягувача/отримувача
	Посередник
Платіжна система	Агент стягувача/отримувача
	Стягувач

2.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції.

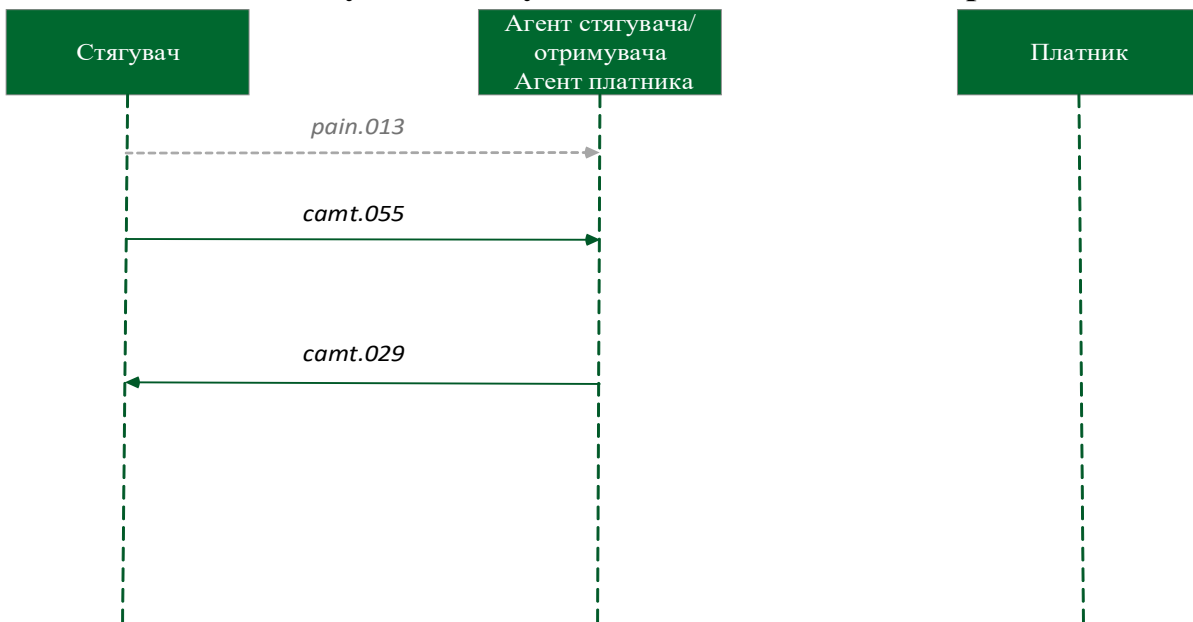

Сценарій 1. Стягувач і платник є клієнтами одного агента. Відкликання запити на здійснення платіжної операції до моменту списання коштів з рахунку платника.

Агент «А» виконує ролі агента стягувача/отримувача та агента платника. Клієнт 2 виконує роль платника. Клієнт 1 виконує роль стягувача.

Обов'язкова умова: Агентом платника не виконано запит на здійснення платіжної операції з рахунку платника і кошти з рахунку платника не списані.

Рисунок 19. Функціональна схема сценарію 1.

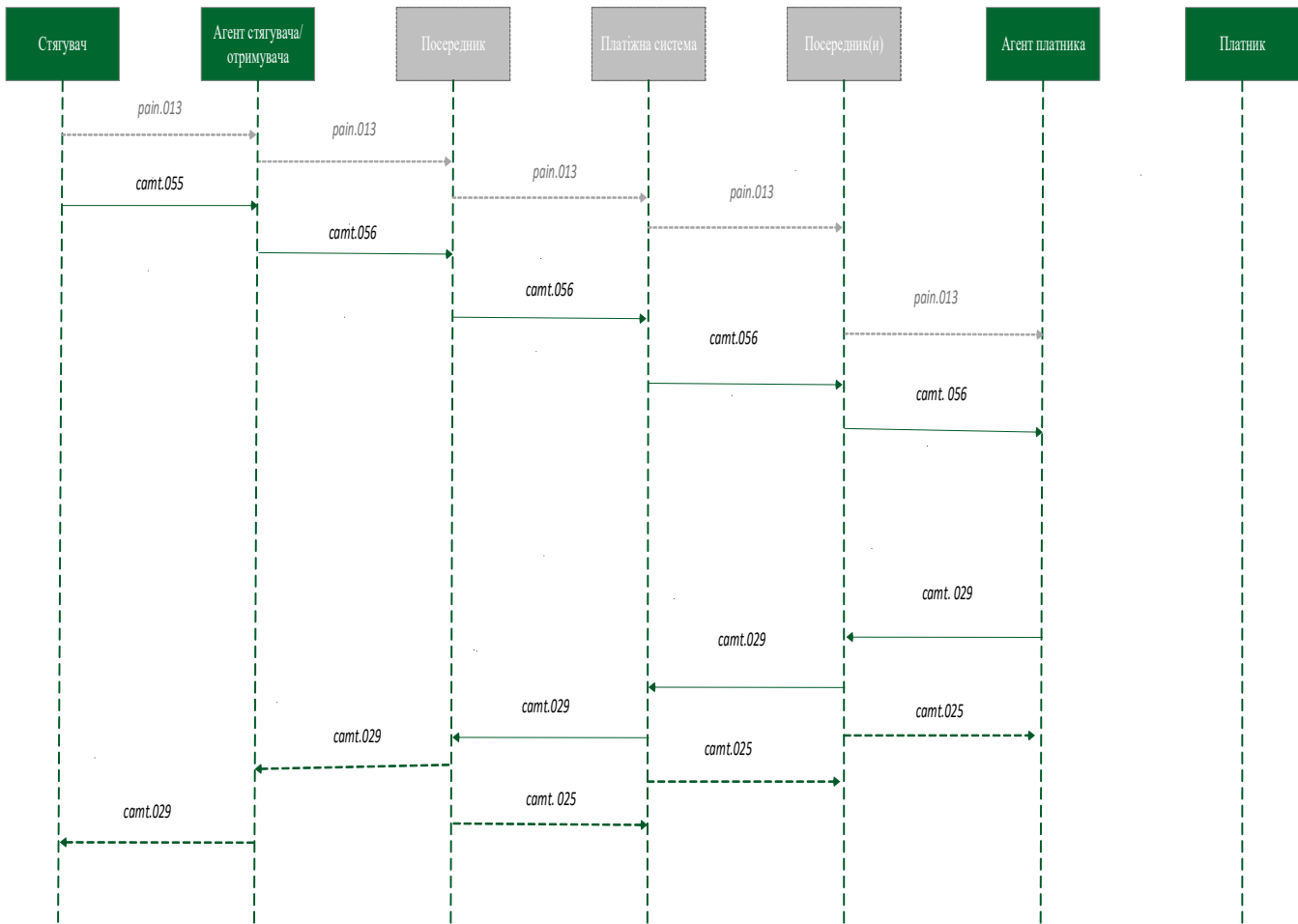

Сценарій 2. Стягувач і платник клієнти різних агентів. Відкликання запити на здійснення платіжної операції до моменту списання коштів з рахунку платника.

Агент «А» виконує роль агента стягувача/отримувача, агент «Б» виконує роль агента платника. Клієнт 2 виконує роль платника. Клієнт 1 виконує роль стягувача.

Рисунок 20. Функціональна схема сценарію 2.

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович
 Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
 Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0008/83588
 від 01.10.2021 17:30

3. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПОВЕРНЕННЯ НАДЛИШКОВО СПИСАНИХ (СТЯГНУТИХ) КОШТІВ (коштів, що залишилися після задоволення всіх вимог за виконавчим провадженням) АБО НЕОБҐРУНТОВАНО СПИСАНИХ (СТЯГНУТИХ) КОШТІВ.

ВАЖЛИВО. При поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів ролі всіх учасників змінюються на протилежні, так стягувач (ініціатор запиту) стає ініціатором повернення, отримувач стає платником, агент, що обслуговує стягувача/отримувача, стає агентом, що обслуговує платника, платник стає отримувачем, агент, що обслуговує платника, стає агентом, що обслуговує отримувача.

3.1. Оглядовий рівень бізнес-моделі обміну повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

Бізнес-модель обміну повідомленнями між учасниками при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів застосовується у випадках отримання коштів понад визначену суму боргу, наявності залишку коштів після задоволення всіх вимог за виконавчим провадженням, відмови від стягнення на законодавчих підставах, та в інших випадках у відповідності до законодавства та нормативно-правових актів, та може включати наступні процеси:

- Ініціювання повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів – ініціювання повернення коштів;
- Повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів – повернення коштів;
- Підтвердження виконання повернення коштів.

Повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів – стягувач/отримувач повертає надлишково або неправомірно списані (стягнуті) кошти платнику, з рахунку якого ці кошти було списано.

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням використовуваних в ній процесів і ролей приведена на Рисунку 21.

Рисунок 21. Бізнес-модель повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

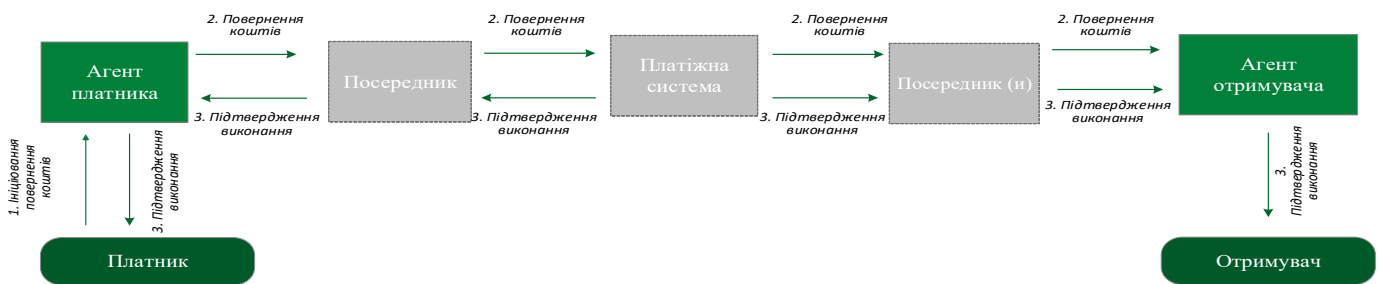

Рисунок 22. Бізнес-модель обміну повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

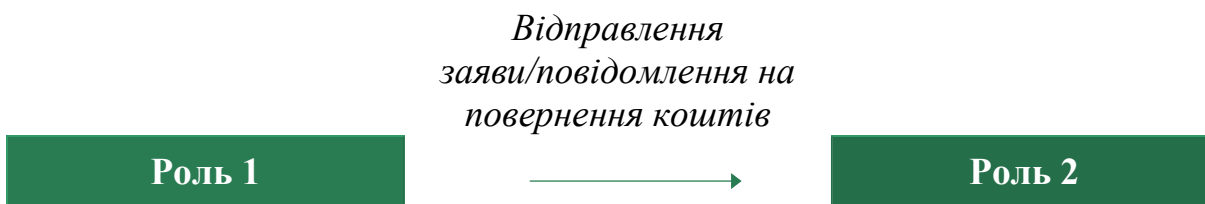
Бізнес-процеси повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів, надання звітів при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів здійснюються аналогічно до бізнес-процесів повернення коштів та надання звітів при поверненні коштів описаних в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

3.2. Концептуальний рівень бізнес-моделі обміну фінансовими повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

Процес ініціювання повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

Рисунок 23. Ініціювання повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів, взаємодія ролей.

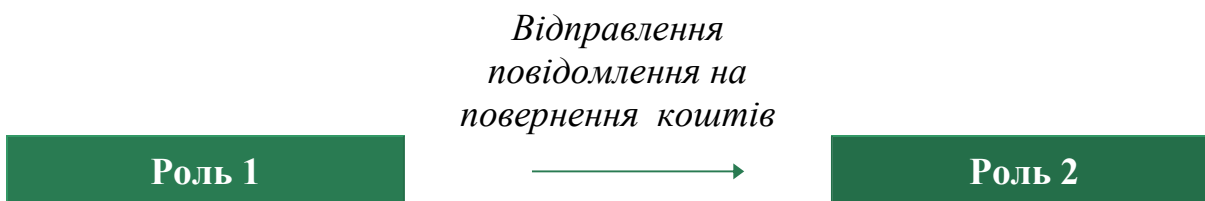

Таблиця 7. Ролі, які взаємодіють.

Роль 1	Роль 2
Платник	Агент платника

Процес повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

Рисунок 24. Повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів, взаємодія ролей.

Таблиця 8. Ролі, які взаємодіють.

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Агент отримувача
	Посередник
Посередник	Платіжна система
	Агент отримувача
Платіжна система	Агент отримувача
Агент отримувача	Отримувач

Процес підтвердження виконання повернення коштів та взаємодія ролей у цьому процесі описано в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

3.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів.

Процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів здійснюються аналогічно процесам бізнес-моделі повернення коштів, описаним в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

